

Liite 1. Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteerit

Kriteerit hyväksytyt 31.1.2023

Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteerit

Tavoitteellisen Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteereillä tarkoitetaan kuntien luontokadon hillintätoimia ja linjauksia, joilla kunta uskottavasti sitoutuu vähentämään oman toimintansa luontoa heikentäviä vaikutuksia ja edistämään luonnon monimuotoisuutta. Kunta oman toimintansa lisäksi sitoutuu vaikuttamaan alueensa toimijoihin kuten asukkaisiin, yrityksiin, maa- ja metsätalousyrittäjiin sekä vapaa-ajan asukkaisiin siten, että alueen toimijoiden tietoisuus luonnon monimuotoisuudesta lisääntyy.

Tavoitteellisen **Luontoviisaat kunnat** -verkoston liittymisen edellytykset ovat seuraavat:

- Kunta liittyy valtuuston, hallituksen tai muun vastaavaa toimivaltaa käyttävän tahon päätöksellä verkoston jäseneksi sekä sitoutuu verkoston kriteereihin
- Luontoviisaaksi kunnaksi hakevalla kunnalla on neljä vuotta aikaa täyttää Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteerit jäseneksi hyväksymisen jälkeen.

Luontokriteerit (*Punaisella kursivilla on todettu Lempäälän tämänhetkinen tilanne*)

- Kunta sitoutuu kuntastrategiassa tai muussa strategisessa asiakirjassa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen.

Lempäälä on sitoutunut Lempäälä lähelläsi 2026–2025 kuntastrategiassa luonnon monimuotoisuuden vaalimiseen. Strategia sisältää mm. seuraavat kirjaukset:

- *Edistämme kestäviä ratkaisuja ja kiertotaloutta. Energia- ja kiertotalousratkaisujen kehittämisen rinnalla vaalitaan Lempäälän luonnon monimuotoisuutta.*
 - *Panostamme virkistysalueisiin ja lähimatkailuun. Kehitämme ja ylläpidämme laadukkaita virkistysalueita ja lähikohteita kuntalaisille ja lähimatkailijoille. Lempäälä tunnetaan vesistöistään ja luontoretkeilykohteissa on mistä valita.*
 - *Ymmärrämme lähiluonnon merkityksen. Parannamme lähiluonnon ja vesistöjen tilaa ja saavutettavuutta sekä vaalimme luontoarvoja osana kuntalaisten hyvinvointia.*
- Kunta laatii luonnon monimuotoisuuden turvaamisen lumo-toimintaohjelman tai -strategian (kunnallinen tai alueellinen.). Lumo-ohjelma voi olla osa kunnan ympäristöohjelmaa. Kunta sitoutuu seuraamaan lumo-ohjelman etenemistä.

Lempäälän kunnan luonnon monimuotoisuusohjelma 2024–2031 on hyväksytty yhdyskuntalautakunnan kokouksessa 5.12.2023. Ohjelman etenemistä seurataan vuosittain poikkitoimialaisessa energia- ja ilmastotyöryhmässä ja [Lempäälän luonnon monimuotoisuusohjelman seurantasivulla](#).

- Kunta perustaa poikkitoimialaisen työryhmän edistämään luonnon monimuotoisuutta.

Erillistä työryhmää ei ole tarpeen perustaa, vaan tehtävä voidaan sisällyttää esim. energia- ja ilmastotyöryhmän tehtäviin, joka jo seuraa lumo-ohjelman toteutumista.

- Kunta kartoittaa omistamiensa maa- ja vesialueiden arvokkaat luontokohteet.
 - Arvokkailla luontokohteilla tarkoitetaan esim. uhanalaisia luontotyyppisiä ja suojeltuja alueita (katso ymparisto.fi).
 - Kunta vie keräämänsä tiedon omaan ja mielellään myös kansallisiin kuten FEOn ja Laji.fi tietojärjestelmiin.

Lempäälän arvokkaat luontokohteet kartoitettiin vuosina 2023–2024, ja kartoituksen tulokset on koottu vuonna 2026 päivitettyyn julkaisuun [Lempäälän arvokkaat luontokohteet](#). Lisäksi valmisteilla on uhanalaisten ja muiden huomionarvoisten lajien seurantasuunnitelma kunnan omistamille kiinteistöille. Maankäytön suunnittelun tilaamissa luontoselvityksissä edellytetään, että selvitysten tuottama havaintotieto tallennetaan Laji.fi-tietojärjestelmään selvityksen tekijän toimesta.

- Kunta ottaa luonnon monimuotoisuuden huomioon omistamiensa metsien sekä hallinnoimiensa viher-, virkistys- ja vesialueiden hoitokäytännöissä.
 - Huomioimisella tarkoitetaan sitä, että kriteerit on kirjattu kunnan lumo-ohjelmaan, viher- ja metsänhoitosuunnitelmaan tai muuhun vastaavaan hoitosuunnitelmaan. Tarvittaessa kunta uudistaa hoitokäytännöt kriteerien mukaisiksi.

Lempäälän kunnan metsät ovat FSC-sertifioituja, mikä ohjaa metsien hoitoa ja käyttöä vastuullisesti huomioiden ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökohdat. Taajama- ja talousmetsille on laadittu erilliset suunnitelmat kaudelle 2023–2032. Lumo-ohjelmassa linjataan, että metsänhoidolla edistetään luonnon monimuotoisuutta, ja tämä on huomioitu myös käytännön toimenpiteissä. Hoidon suunnittelussa painotetaan virkistys- ja luontoarvoja. Infrapalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä ympäristönsuojelun kanssa erityisesti hakkuiden valmisteluvaiheessa luontoarvojen turvaamiseksi.

Myllyrannan tapahtumapuiston hoitosuunnitelmassa on huomioitu lumo-ohjelman keskeiset tavoitteet, kuten viheralueiden säilyttäminen taajamissa, luonnon monimuotoisuutta tukevien hoitomenetelmien käyttöönotto, vieraslajien torjunta sekä rantaluonnon hoito. Käytännön tasolla monimuotoisuutta on edistetty Myllyrannassa mm. vahvistamalla niittyalueiden asemaa ja torjumalla haitallisia vieraslajeja.

- Kunta sitoutuu lisäämään kuntalaisten ja yrityksiä lumo-tietoutta ja osallistamaan heitä lumo - ohjelman suunnitteluun ja toteutukseen.

Kuntalaisten osallistaminen on keskeinen osa lumo-ohjelman toteutusta (tavoite 4). Osallistumista edistetään erilaisin keinoin, kuten yhteistyössä toteutettavilla tilaisuuksilla, osallistavilla kampanjoilla ja käytännön luonnonhoitotoimilla.

- Kunta sitoutuu lisäämään henkilöstön ja kuntapäätäjien tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta.

Yhtenä lumo-ohjelman toimenpiteenä on luonnon monimuotoisuutta koskevan tietoisuuden vahvistaminen kuntaorganisaation sisällä. Tietoisuutta lisätään muun muassa koulutusten, asiantuntijayhteistyön sekä sisäisen viestinnän ja tarvittaessa toteutettavien kohdennettujen koulutusten avulla.

Toimintalinjaukset

1. Kunta ottaa monimuotoisuusnäkökulman huomioon kaikessa merkittävässä päätöksenteossaan.
2. Kunnanjohtaja tai hänen nimeämänsä muu kunnan työntekijä toimii Luontoviisaat kunnat -verkoston johtoryhmän jäsenenä. Johtoryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa.
3. Kunta nimeää yhteyshenkilön, joka toimii tiedonvälittäjänä kunnan ja Luontoviisaat kunnat -verkoston tukitiimin (Syke ja Kuntaliitto) välillä.
4. Kunnan perustamassa työryhmässä on edustettuna tärkeimmät hallinnonalat (ks. luontokriteerit). Työryhmä pyrkii aktiivisesti vähentämään eri hallinnonalojen toiminnasta aiheutuvia haittoja luonnon monimuotoisuudelle. Työryhmä voi olla myös alueellinen, jo toiminnassa oleva kunnan työryhmä tai laajennettu työryhmä, joka edistää luonnon monimuotoisuuden tavoitteita.
5. Työryhmä ja yhteyshenkilö vastaavat esimerkiksi seuraavista tehtävistä:
 - Kunnalle laaditaan vuosittain suunnitelma luonnon monimuotoisuutta edistävästä investoinneista. Investoinnit hyväksytään seuraavan vuoden talousarviossa.
 - Kunnalle laaditaan vuosittain suunnitelma, joka osoittaa, millä toimenpiteillä ja investoinneilla kunta edistää Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteerien täyttymistä sekä luonnon monimuotoisuuden edistämistä. Suunnitelma sisältää suunnitellut investoinnit sekä keinoja asukkaiden ja paikallisten yritysten aktivoimiseen.
 - Kunnan alueella toteutuneet merkittävimmät toimet kootaan vuosittain ja julkaistaan kunnan verkkosivuilla tai muulla kuntalaiset laajasti tavoittavalla tavalla. Tieto tehdyistä toimitetaan myös Luontoviisaat kunnat -verkoston tukitiimille (Syke ja Kuntaliitto). Valtakunnallisesti kiinnostavat luontotoimet voidaan viedä myös [Luontoloikka-verkkopalveluun](#).
 - Kunnan henkilöstölle ja kunnanvaltuustolle tiedotetaan vuosittain toiminnan saavutuksista.

- Alueen asukkaille, yrityksille sekä maa- ja metsätalousyrittäjille viestitään mahdollisuuksista turvata luonnon monimuotoisuutta.

Luontoviisaat kunnat -verkostoon liittyminen

Verkostoon liittyminen on mahdollista jatkuvasti. Tervetuloa mukaan! Tutustu verkoston liittymisen edellytyksiin ja ole matalalla kynnyksellä yhteydessä Luontokunnat-verkoston tukitiimiin. [Liittyminen tapahtuu linkin sivulta löytyvällä lomakkeella](#)

Kunnan katsotaan täyttävän Luontoviisaat kunnat -verkoston liittymiseen kriteerit, kun se sitoutuu kaikkiin yllä mainittuihin kriteereihin.

Käsittelyprosessi

- Kunta täyttää liittymislomakkeen.
- Tukitiimi käy hakemukset lävitse ja tarkistaa, että kriteerit täyttyvät ja viestii hyväksynnästä kunnalle. Tämän jälkeen kunta sitoutuu viemään liittymisesityksen valtuuston tai hallituksen päätettäväksi.
- Kunta lähettää valtuuston päätöksestä pöytäkirjan otteen tukitiimille. Yhteystiedot löytyvät Luontokunnat.fi >Yhteystiedot-sivulta. Kun tukitiimi on vastaanottanut pöytäkirjan otteen ja vahvistanut sen saapuneeksi kunnalle, kunta on hyväksytty mukaan Luontoviisaat kunnat -verkostoon.
- Tukitiimi pitää kullekin uudelle kunnalle palaverin Luontoviisaat kunnat -verkoston toimintavoista.
- Luontoviisaat kunnat-verkosto viestii verkoston laajentumisesta, uuden kunnan mukaan tulosta, eri kanavissa kuten verkoston verkkosivustolla, sosiaalisessa mediassa ja sisäisillä viestintäkanavilla.

Miksi kunnan kannattaa liittyä mukaan tavoitteelliseen Luontoviisaat kunnat -verkostoon

- Kunnilla on kykyä ja halua huolehtia alueensa luonnon monimuotoisuudesta.
- Luontoviisaat kunnat -verkosto tukee ja kehittää kuntien luontotoimintaa sekä parantaa kuntien välistä yhteistyötä.
 - Yhteistyön avulla kuntien potentiaali saadaan entistä paremmin käyttöön ja tukemaan kunnan elinvoimaa ja kehittymistä.
 - Parantaa kunnan imagoa ja houkuttelee uusia asukkaita.
 - Mahdollistaa yhteisten hankkeiden kehittämisen.
- Tukee kunnan luonnon monimuotoisuusohjelman valmistelua ja jalkautusta.
- Luontoviisaat kunnat -verkosto tehostaa kuntien lumo-työtä ja edistää hyvien käytäntöjen omaksumista kuten vieraslajien torjuntaa ja luontoarvojen huomioimista kaavoituksessa.
 - Luontopohjaiset ratkaisut lisäävät viihtyisyyttä ja ylläpitävät monimuotoisuutta.
 - Kukoistava lähiluonto on kolmanneksi merkittävin viihtyvyystekijä kuntalaisten mielestä (Kuntalaistutkimus 2020).

- Lähiluonto on keskeinen kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia tukeva resurssi.
- Vieraslajien torjuntaa voidaan esimerkiksi toteuttaa talkoilla yhdessä kuntalaisten kanssa.
- Verkoston kautta saa tietoa ja koulutusta ajankohtaisista teemoista kuten EU:n biodiversiteettistrategian viherryttämissuunnitelmasta ja ennallistamisasetuksesta.
- Kunnan poikkihallinnollinen työryhmä edistää luontoasioiden jalkautusta ja mahdollistaa uusi innovaatioita esimerkiksi Lappeenrannan niittykummut.
- Verkosto tukee kaupunkoja laatimaan viherryttämissuunnitelmaa EU:n biodiversiteettistrategian 2030 tavoitteiden mukaisesti.